

Тема: Змінні і незмінні слова

Мета: *активізувати* знання учнів про будову слова; *з'ясувати* відмінність між змінними й незмінними словами; *удосконалити* вміння виконувати морфемний аналіз слів, зокрема змінних; *збагачувати* словниковий запас учнів; *розвивати* мислення, увагу, спостережливість, пам'ять; *виховувати* повагу до історичного минулого нашої землі та любов до України

Тип уроку: вивчення нового матеріалу

Обладнання: текст, підручник, табличка

Хід уроку

I. Організаційний момент

Заглядає тепле сонечко

У наше віконечко,

Ніжно посміхається,

На вас сподівається,

Що розумними зростете

Й Україну прославите!

II. Мотивація навчальної діяльності

Народна мудрість говорить: «Хто не знає минулого, той не має майбутнього».

- Чи згодні Ви з цим висловом? Чому?

- Які слова асоціюються у вас з минулим України?

(Варіанти відповідей: князь, Ярослав, княгиня, гетьман, отаман, кошовий, боротьба, незалежність, острів, козак, тощо).

III. Актуалізація опорних знань. Оголошення теми та мети уроку

Відгадайте загадку

Влітку одягу я одягаю, а на зиму її всю скидаю. (Дерево)

Наш урок також відкриє для вас багато цікавої інформації, пов'язаної з деревом.

IV. Вивчення нового матеріалу

Колективна робота з текстом. Прочитайте текст, з'ясуйте його тему, основну думку, тип і стиль мовлення. Які мовні засоби на це вказують? З'ясуйте лексичне значення виділених слів, їхню будову. Чи є ці слова змінними і чому?

ЛЮДИНА І ДЕРЕВО

З долоні на долоню перекидала людина маленьку насінинку, ніби утріваючи її своїми руками, та й ненароком упустила. Кинуте зернятко не гаяло часу, а одразу проросло — із землі пробився ніжний **паросток**.

Почав він рости... Насінинка ніби розчинилася в тому паростку — віддала йому всі свої сили... А відтак, як **зернятко** назавжди запам'ятало тепло великих добрих людських долонь, дерево, виростало кремезним і могутнім. І коли ці долоні торкалися дорослого вже дерева, його шорсткого стовбура, воно **вдячно** тріпотіло і тяглося своїми гілками назустріч людині, неначе руками. Воно схиляло над людиною, що посадила його, своє зелене шатро, давало їй прихисток під час дощу і спекотного дня. Потоваришували людина і дерево. Та так, що звідтоді завжди поряд. Де селилася людина, там виростали дерева. А де росли дерева, там зупинявся подорожній. Так було і так буде (*І. Островська*).

Розкажіть про ваше улюблене дерево.

Дослідження-аналіз (робота біля дошки). Утворіть можливі форми слова «дерево». Яка частина цього слова буде змінюватися?

Н. в. дерево; Р. в. дерева; Д. в. дереву; З. в. дерево; О. в. деревом; М. в. на дереві; К. в. дерево.

Спостереження з елементами зіставлення

Скажіть, що змінюється на дереві упродовж року? (*Листочки, квіти, плоди*) Отже, ми помітили, що в дерева є змінні частини. Решта залишається незмінним. Що саме? (*Корінь, стовбур, гілля*) Якщо слово змінюється, то змінна частина називається закінченням, а все слово без закінчення називається основою. Коли на дереві немає листочків, що ми говоримо? (*Дерево голе.*) А якщо в слові закінчення не виражається звуком і не позначається буквою — то яке це закінчення? (*Нульове*)

Робота з теоретичним матеріалом підручника с. 57

Робота з таблицею (додаток)

Незмінні слова не мають закінчення.

До незмінних слів належать:

- невідмінювані іменники та прикметники: таксі, бюро, міні, максі;
- числівники: мало, багато;
- неозначена форма дієслова: ходити, робити;
- прислівники: взимку, посередині, тричі, можна, треба;
- службові частини мови: мов, нібито, при, до, лише, невже, таки;
- вигуки: ого! гайда! алло! спасибі!

Вправа 125 (усно)

Гра «Четверте зайве». Знайдіть «зайве» слово, яке не є змінним.

1. Коні, поні, чайки, слава.
 2. Веселий, відважний, мужньо, хоробрий.
 3. Віз, таксі, повід, шабля.
- Чому ви виділили саме ці слова?
- Що характерне для незмінних слів

Дослідження-спостереження. Проаналізуйте групи незмінних слів. Зробіть висновок, які частини мови тут представлені. У якій формі стоять дієслова?

Депо, лото, кашне, портмоне, таксі, журі; весело, верхи, угорі, мужньо, зараз, по-новому; завести, їхати, працювати, сміятися.

Вибіркова робота. Виберіть і запишіть словосполучення лише з незмінними словами. Поясніть свій вибір.

Рідна мати, мати право; працювати добре, добре діло; заглибина в горі, висіти вгорі; сісти верхи, защемити хвіст; іти по новому мосту, мислити по-новому.

Мовний ланцюжок

Доберіть до незмінних слів спільнокореневі змінні. Виконайте розбір за будовою одного змінного й одного незмінного слів із кожного ланцюжка.

Улітку, хоробро, воювати, кіно.

V. Підсумок уроку. .

Прийом «Мікрофон».

Я дізнався, що ...

Я засвоїв...

VI. Домашнє завдання.

1. § 17
2. Вправа 123

Джерела:

1. https://subject.com.ua/lesson/mova/5klas_2/41.html
2. File:///C:/Users/65765765%D1%81%D1%81/Downloads/%D0%97%D0%BC%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%96%20%D0%B9%20%D0%BD%D0%B5%D0%B7%D0%BC%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%96%20%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20(3).pdf

ЛЮДИНА І ДЕРЕВО

З долоні на долоню перекидала людина маленьку насінинку, ніби утрівачи її своїми руками, та й ненароком упустила. Кинуте зернятко не гаяло часу, а одразу проросло — із землі пробився ніжний паросток.

Почав він рости... Насінинка ніби розчинилася в тому паростку — віддала йому всі свої сили... А відтак, як **зернятко** назавжди запам'ятало тепло великих добрих людських долонь, дерево, виростало кремезним і могутнім. І коли ці долоні торкалися дорослого вже дерева, його шорсткого стовбура, воно **вдячно** тріпотіло і тяглося своїми гілками назустріч людині, неначе руками. Воно схиляло над людиною, що посадила його, своє зелене шатро, давало їй прихисток під час дощу і спекотного дня. Потоваришували людина і дерево. Та так, що звідтоді завжди поряд. Де селилася людина, там виростали дерева. А де росли дерева, там зупинявся подорожній. Так було і так буде (*І. Островіська*).

ЛЮДИНА І ДЕРЕВО

З долоні на долоню перекидала людина маленьку насінинку, ніби утрівачи її своїми руками, та й ненароком упустила. Кинуте зернятко не гаяло часу, а одразу проросло — із землі пробився ніжний паросток.

Почав він рости... Насінинка ніби розчинилася в тому паростку — віддала йому всі свої сили... А відтак, як **зернятко** назавжди запам'ятало тепло великих добрих людських долонь, дерево, виростало кремезним і могутнім. І коли ці долоні торкалися дорослого вже дерева, його шорсткого стовбура, воно **вдячно** тріпотіло і тяглося своїми гілками назустріч людині, неначе руками. Воно схиляло над людиною, що посадила його, своє зелене шатро, давало їй прихисток під час дощу і спекотного дня. Потоваришували людина і дерево. Та так, що звідтоді завжди поряд. Де селилася людина, там виростали дерева. А де росли дерева, там зупинявся подорожній. Так було і так буде (*І. Островіська*).

ЛЮДИНА І ДЕРЕВО

З долоні на долоню перекидала людина маленьку насінинку, ніби утрівачи її своїми руками, та й ненароком упустила. Кинуте зернятко не гаяло часу, а одразу проросло — із землі пробився ніжний паросток.

Почав він рости... Насінинка ніби розчинилася в тому паростку — віддала йому всі свої сили... А відтак, як **зернятко** назавжди запам'ятало тепло великих добрих людських долонь, дерево, виростало кремезним і могутнім. І коли ці долоні торкалися дорослого вже дерева, його шорсткого стовбура, воно **вдячно** тріпотіло і тяглося своїми гілками назустріч людині, неначе руками. Воно схиляло над людиною, що посадила його, своє зелене шатро, давало їй прихисток під час дощу і спекотного дня. Потоваришували людина і дерево. Та так, що звідтоді завжди поряд. Де селилася людина, там виростали дерева. А де росли дерева, там зупинявся подорожній. Так було і так буде (*І. Островіська*).

ЛЮДИНА І ДЕРЕВО

З долоні на долоню перекидала людина маленьку насінинку, ніби утрівачи її своїми руками, та й ненароком упустила. Кинуте зернятко не гаяло часу, а одразу проросло — із землі пробився ніжний паросток.

Почав він рости... Насінинка ніби розчинилася в тому паростку — віддала йому всі свої сили... А відтак, як **зернятко** назавжди запам'ятало тепло великих добрих людських долонь, дерево, виростало кремезним і могутнім. І коли ці долоні торкалися дорослого вже дерева, його шорсткого стовбура, воно **вдячно** тріпотіло і тяглося своїми гілками назустріч людині, неначе руками. Воно схиляло над людиною, що посадила його, своє зелене шатро, давало їй прихисток під час дощу і спекотного дня. Потоваришували людина і дерево. Та так, що звідтоді завжди поряд. Де селилася людина, там виростали дерева. А де росли дерева, там зупинявся подорожній. Так було і так буде (*І. Островіська*).

ЛЮДИНА І ДЕРЕВО

З долоні на долоню перекидала людина маленьку насінинку, ніби утрівачи її своїми руками, та й ненароком упустила. Кинуте зернятко не гаяло часу, а одразу проросло — із землі пробився ніжний паросток.

Почав він рости... Насінинка ніби розчинилася в тому паростку — віддала йому всі свої сили... А відтак, як **зернятко** назавжди запам'ятало тепло великих добрих людських долонь, дерево, виростало кремезним і могутнім. І коли ці долоні торкалися дорослого вже дерева, його шорсткого стовбура, воно **вдячно** тріпотіло і тяглося своїми гілками назустріч людині, неначе руками. Воно схиляло над людиною, що посадила його, своє зелене шатро, давало їй прихисток під час дощу і спекотного дня. Потоваришували людина і дерево. Та так, що звідтоді завжди поряд. Де селилася людина, там виростали дерева. А де росли дерева, там зупинявся подорожній. Так було і так буде (*І. Островіська*).

ЛЮДИНА І ДЕРЕВО

З долоні на долоню перекидала людина маленьку насінинку, ніби утрівачи її своїми руками, та й ненароком упустила. Кинуте зернятко не гаяло часу, а одразу проросло — із землі пробився ніжний паросток.

Почав він рости... Насінинка ніби розчинилася в тому паростку — віддала йому всі свої сили... А відтак, як **зернятко** назавжди запам'ятало тепло великих добрих людських долонь, дерево, виростало кремезним і могутнім. І коли ці долоні торкалися дорослого вже дерева, його шорсткого стовбура, воно **вдячно** тріпотіло і тяглося своїми гілками назустріч людині, неначе руками. Воно схиляло над людиною, що посадила його, своє зелене шатро, давало їй прихисток під час дощу і спекотного дня. Потоваришували людина і дерево. Та так, що звідтоді завжди поряд. Де селилася людина, там виростали дерева. А де росли дерева, там зупинявся подорожній. Так було і так буде (*І. Островіська*).

ЛЮДИНА І ДЕРЕВО

З долоні на долоню перекидала людина маленьку насінинку, ніби утрівачи її своїми руками, та й ненароком упустила. Кинуте зернятко не гаяло часу, а одразу проросло — із землі пробився ніжний паросток.

Почав він рости... Насінинка ніби розчинилася в тому паростку — віддала йому всі свої сили... А відтак, як **зернятко** назавжди запам'ятало тепло великих добрих людських долонь, дерево, виростало кремезним і могутнім. І коли ці долоні торкалися дорослого вже дерева, його шорсткого стовбура, воно **вдячно** тріпотіло і тяглося своїми гілками назустріч людині, неначе руками. Воно схиляло над людиною, що посадила його, своє зелене шатро, давало їй прихисток під час дощу і спекотного дня. Потоваришували людина і дерево. Та так, що звідтоді завжди поряд. Де селилася людина, там виростали дерева. А де росли дерева, там зупинявся подорожній. Так було і так буде (*І. Островіська*).

ЛЮДИНА І ДЕРЕВО

З долоні на долоню перекидала людина маленьку насінинку, ніби утрівачи її своїми руками, та й ненароком упустила. Кинуте зернятко не гаяло часу, а одразу проросло — із землі пробився ніжний паросток.

Почав він рости... Насінинка ніби розчинилася в тому паростку — віддала йому всі свої сили... А відтак, як **зернятко** назавжди запам'ятало тепло великих добрих людських долонь, дерево, виростало кремезним і могутнім. І коли ці долоні торкалися дорослого вже дерева, його шорсткого стовбура, воно **вдячно** тріпотіло і тяглося своїми гілками назустріч людині, неначе руками. Воно схиляло над людиною, що посадила його, своє зелене шатро, давало їй прихисток під час дощу і спекотного дня. Потоваришували людина і дерево. Та так, що звідтоді завжди поряд. Де селилася людина, там виростали дерева. А де росли дерева, там зупинявся подорожній. Так було і так буде (*І. Островіська*).

